

JAN AMOS KOMENSKÝ

PŘEMYŠLOVÁNÍ O DOKONALOSTI KŘESŤANSKÉ

kteřouž Bůh vyvoleným svým v slovu svém ukazuje, Duchem svým vnitř vnuká a ji v nich, k nevypravedlnému jejich potěšení, rozličnými odpornými věcmi rozněčuje a k plnosti přivodí

OBSAH:

Předmluva vydavatele

Věnování

Předmluva

Pořádek kapitol

Kapitola I. V čem dokonalost křesťanská záleží.

Kapitola II. Jak se člověk k hledání a dosažení dokonalosti způsobovati a připravovati má.

Kapitola III. O milování Pána Boha, odkud se v srdcích zaněčuje.

Kapitola IV. Jak vroucí láska k Bohu býti a čím se pronášeti musí.

Kapitola V. Jak se milování Boha i na bližní rozplývati musí.

Kapitola VI. O povolném se Bohu, k přijímání od něho na světě čehokoli poddáváníí.

Kapitola VII. O pokorném nemoci snášení.

Kapitola VIII. O dobrovolném chudoby podstupování.

Kapitola IX. O trpělivém potracení milých přátel a siroby snášení.

Kapitola X. O udatném a veselém protivenství podnikání.

Kapitola XI. O ustavičném o Bohu přemýšlování.

Kapitola XII. O ustavičných modlitbách; a jaká jsou znamení s Bohem se obírajících lidí.

Zavírka.

Modlitba pobožného, v kříži postaveného člověka, z žalmů Davida svatého vybraná.

Předmluva vydavatele

„Budtež dokonalí, jakož i Otec náš, který jest v nebesích, dokonalý jest.“
Mat. 5, 48.

Horlivá i všestranná činnost Komenského při bratrské osadě fulnecké, o níž svědčí zachované posud pověsti, jakož i zápisy v pamětní knize tamějšího kláštera a probošství augustiniánského, náhle byla přerušena brzo po katastrofě bělohorské. Sám o tom dokládá (v listě Petru Montanovi V.), že vyhnán byl „mox inter primos“; dle pověsti prchl před španělským vojskem již kol vánoc r. 1620, dle vlastního přiznání počátkem r. 1621.

První útulek jeho na Moravě jmenovitě znám není, ale dle věnování manželce na „místečku tom, kdež stín míti mohl“, pozdržel se některý den a sepsal tu myšlenky, jimiž se obíral na cestě do vyhnanství, „o divném Božím nás vyvolených řízení, kterak ne vždycky příjemné, vždycky však spasitedlné bývá“. Dospěl tím přesvědčení; že „darmo jest na světě sobě, jak by člověk od Boha veden býti chtěl, vybírat, než že nejlepší jest povolně za Pánem Bohem jíti a všecko s poděkováním z ruky jeho přijímatí“. Koná-li to člověk, blíží se pravé dokonalosti křesťanské, pakli je v tom liknavý, Bůh „dohání ho k tomu i křížem“:

Jakožto výsledku úvah Komenský ponechal spisku tomu název „Přemýšlování o dokonalosti křesťanské“.

Vycházejí od potřeby konati vůli Boží, což je důležitější nežli jakékoli poznání činů Božích, spisovatel vyměřuje dokonalost křesťanskou v tom, aby člověk měl v srdci dokonalou radost

a uspokojení z lásky k Bohu a konání vůle jeho, kdežto věci světských aby nedbal. K tomu cíli může jej dovésti: 1. plná láska k Bohu, 2. poddanost ve vůli jeho, 3. stálé obírání se s Bohem (kap. I.). Příprava i základ dokonalosti křesťanské záleží v touze po ní, v očištění srdce od zbytečných myšlení a nezřízených vášní, v poznání, že dokonalost taková jest darem Božím (kap. II.). O pramenech lásky Boží promlouvá kap. III. Shledává je v poznání dokonalosti Boží a v rozjímání dobroty jeho. Láska k Bohu musí býti vroucí a přiměřeně se projevovati, totiž nenávisť hříchův, nevážností k věcem světským i k sobě, stálostí (kap. IV.) a láskou k bližnímu. Ráz lásky k bližnímu obšírněji vyložen v kapitole V.

Druhým stupněm dokonalosti spisovateli jest poddání se ve vůli Boží, že člověk rád přijímá z ruky jeho netoliko dobro a mírně ho užívá, ale i zlo (kap. VI.), jako jest nemoc (kap. VII.), chudoba (kap. VIII.), osiřelost (kap. IX.), protiventství (kap. X.).

Vrcholem dokonalosti jest, že se člověk stále Bohem obírá, o něm přemýšlí (kap. XI.) a s ním rozmlouvá (kap. XII.) modlitbou případně upravenou.

Za příklad připojena modlitba člověka v kříži postaveného, složená z různých míst žalmův.

Obsahem dílka jest výraz oddanosti k Bohu. Jak líbezného rázu však nabývají slova tato, uvážíme-li, že mladý kazatel evangelický, jemuž sotva dochází třicátý rok věku, pronásledovaný zuřivými vojáky, z úkrytu svého je věnuje mladistvé choti, jež s maličkým synáčkem touží po něm, očekávajíc příchodu dítky druhého. Aby pak shoda jejich myšlení byla úplná, jeden opis posílá jí, druhý ponechává sobě „místo tovaryše cesty“ do vyhnanství.

Spisku tohoto zachoval se též opis ze stol. XVII., a to v městské knihovně Vratislavské (sign. M. 1472). Je to týž rukopis, z něhož známe I. a II. díl „Truchlivého“. „Přemýšlování“ podáno jest na místě třetím a má vlastní paginaci (1-104, vynech. 92-99). Rukopis psán jest ozdobným písmem, citáty z bible a slova význačná psána jsou karmínem. Před tekstem čte se tu předmluva jinak neznámá, jež určuje dílko širšímu kruhu čtenářstva.

Spisovatel asi po úmrtí své choti spisek přepracoval a dedikoval jinak. Podáváme předmluvu a obsah kapitol z opisu toho za věnováním manželce. Text rukopisu jeví od tisku dosti odchylek, jež svědčí o nové, bedlivé úpravě prvotního náčrtku. Nemajíce však z rukopisu toho dostatečného svědectví, že by nová ta úprava všecka pocházela od samého Komenského, přijali jsme za základ tisk a různověstí opisu vratislavského podáváme pouze v kritických poznámkách.

Vyd. I. (dle zprávy samého Komenského) v Praze 1622. Nyní neznáme výtisku žádného ani nevíme, zdali se kde zachoval.

Vyd. II. v Háli Magdeburské r. 1765, skrze Jana Theod. Elsnera, kazatele při české církvi berlínské (nákl. V. Taulíka), spolu s „Nedobytedlným hradem“. Obsaž. na str. 38.-82., pak připojeno několik písní probuditedlných (I.-IX.). Napřed položena předmluva (na české faře v Berlíně 1. ledna 1761). Sign. A-D, str. 96 ve 12°. Otisk dle původního věrně pořízený, jenž šetří všech zvláštností jazyka i slohu Komenského. Svědčí o tom i shoda s vydáním III., jež dle svědectví svého původce pořízeno dle vydání I. Dle něho pořízeno toto vydání.

Vyd. III. v Pešti 1843, tiskem Trattnera-Károlyiho, věnované Janem Kadavým superintendentovi Janu Seberinimu. V předmluvě otištěno věnování manželce. Str. 72 ve 12°. (Napřed podobizna, ke konci, na str. 63.-72., stručný životopis Komenského dle Fr. Palackého). Pořízeno dle vydání I.

Vyd. IV. v Praze-Karlíně 1864, u Vincence Paseky s názvem: „Přemyšlování: I. O hradu nedobytebném, jméně Hospodinovu. II. O dokonalosti křesťanské“ (str. 59.-131.) Str. 162 malé 8°. (S podobiznou Komenského). Pořízeno dle vyd. II., neboť na str. 132.-152. otištěny též písně Elsnerem přidané.

Věnování manželce opět otištěno v „Poslu z Budče“ r. 1891, str. 702 sl. (Jos. Šmahou) a v Korrespondenci Komenského, vyd. od A. Pavery 1892, str. 1-2. S částí kap. I. opět otištěno Fr. Slaměním mezi ukázkami spisů Komenského v časopise „Komenském“ 1892, str. 229 sl.

Výňatek „Jak dokonalosti dojíti“ otištěn od L. B. Kašpara ve sbírce ukázek ze spisů Komenského v příloze k „Evanjelickým Listům“ 1892, č. 3, str. 49.

Jan V. Novák

Věnování

Manželko má milá, klénote můj po Pánu Bohu nejdražší!

Poněvadž z vůle a dopuštění Božího před vzteklostí lidskou ustupuje, tebe sem se vzdáliti musel a tobě tělem přítomen býti nemohu, z čehož vím, že zámutek a tesknost, jichž i já prázděn nejsem, tvého srdce částí jsou hosté: aj, teď já tobě knižečku tuto místo sebe pro potěšení posílám.

Nebo kráčeje já smutnými cestami svými, v nejedna přemýšlování o divném Božím nás vyvolených řízení, kterak ne vždycky příjemné, vždycky však spasitelné bývá, sem se vydal, a skrze rozličné sladkosti pod hořkostí tou se kryjící seznávaje, uložil sem, nežli bych dále od tebe zašel, abych v místečku tomto, kdež sem stín míti mohl, za některý den se pozdrže, sobě i tobě v rozloučení našem ku potěšení aneb aspoň tesknosti ke zmenšení o těch věcech něco napsal, a tobě jeden exemplář pošle, druhý místo tovaryše cesty s sebou vzal. I urodil se tento krátký v slovích, ale hojný ve smyslu spisek o dokonalosti křesťanské, v čemž záleží, a jak divnými k ní cestami Pán Bůh vede, koho ráčí.

Ze kteréhož traktátu budeš moci vyrozuměti, že darmo jest na světě sobě, jak by člověk od Boha veden býti chtěl, vybírat, než že nejlepší jest povolně, byť i s plačky bylo, za Pánem Bohem jíti a všecko, štěstí i neštěstí, radost i zámutek, smích i pláč, s poděkováním z ruky jeho přijímati.

Najdeš tam nejedny věci, z nichž se aneb upamatuješ, aneb poučíš, aneb ke snášení dalšího kříže nastrojíš, aneb naposledy, jak potěšení toho, k němuž že nás po přejítí kázně, věříme, navrátí Pán Bůh náš, pobožně užívati naučíš.

Čtiž tedy pilně knižečku tuto, a ne jen čti, ale bedlivě rozvažuj a v přemýšlováních svatých se cvič, na mě při tom zvláště modlitbami svatými, jakž náleží, laskavě vzpomínajíc, ale více na Boha, kterýž tvá i má největší ať jest útěcha.

Mějž se dobře! a Pán Bůh tobě i nastávajícího tvého kříže vystátí pomáhej, aby ke společnému našemu potěšení bylo.

Datum z místa Bohu známého, kterýž počítá utíkání naše, a slzy naše v láhvi svou sbírá, a kvaltování naše do kněh svých zapisuje] (Žal. 56, v. 9.)

Tvůj věrný manžel do smrti

J. A.

Léta 1622, 18. Februarii.

Předmluva

[z rukopisu Vratislavského]

Poněvadž každého dne, každé chvíle a každé hodiny vždy více a více k smrti své jisté, k soudu spravedlivému a k věčnosti neskonale se přibližujeme všickni: každé tedy chvíle a ustavičně o tom přemýšlovati máš, křesťanský člověče, kterak by při smrti i soudu posledním prav ostáti a rozkošný dům věčnosti za dědictví neuvadlé obdržeti mohl. Věziž pak jistotně o tom, žeť ke všemu tomu potřebí jest dokonalé přípravy, s níž by hotov byl, kdykoli se Bohu líbí, odsud se přestěhovati a na jeho soudu se postaviti. K takové přípravě a její dokonalosti, kteráž při lidech spasení žádostivých v životě tomto býti má, rozličné pomoci činí každodenně Pán Bůh, když s námi lidmi divně zachází, učí, cvičí, jednáč sladký, jednáč hořký kalich nalévá a tak divnými těmi cestami k dokonalosti té křesťanské vede. Čehož i tento kratičký spisek namítá; kterýž kdož bedlivěji čísti budeš, porozumíš, že darmo jest na světě sobě vybíratí, jak by člověk od Pána Boha veden býti měl a chtěl; než že nejlépe jest povolně, byť i s plačky bylo, za Pánem Bohem jíti a všecko, štěstí i neštěstí, radosti, zámutek, smích i pláč s poděkováním z ruky jeho přijímati. Najdeš tam nejedny věci, v nichž se a neb upamatuješ a neb poučíš a neb potěšíš a neb k snášení jakéhokoli kříže, když by jej Pán Bůh na tebe dopustil, nastrojíš, a neb naposledy přivedl-li by tě Pán Bůh po přejití kázně své otcovské k nějakému ještě zde potěšení, jak by ho užívati měl, tomu se naučíš. Čemuž všemu z přečtení spisku tohoto vyrozuměje, mám za to, že jej zamiluješ, a krátce to sobě navržené maje, v tom se více rozmnožovati budeš a toho svatého přemýšlování nikdá a ničímž z myslí sobě vyraziti nedopustíš, ale skutkem a pravdou je na sobě prokazovati budeš. Mějž se dobře, Bohu milý křesťane, a On dejž tobě to svaté chtění i skutečné činění, aby Krista a jeho dokonalého života následujíc k němu do nebe přijíti mohl. Amen.

Pořádek kapitol

- I. V čem dokonalost křesťanská záleží.
- II. Jak se člověk k hledání a dosažení dokonalosti připravovati má.
- III. O milování Pána Boha, odkud se ono v srdci zaněcuje.
- IV. Jak vroucí láska k Bohu býti má a čím se pronášeti má.
- V. Jak se milování Boha i na bližní rozplývati musí.
- VI. O povolném se ve všem Bohu poddáváníí.
- VII. O pokorném nemoci od Boha přijímání.
- VIII. O dobrovolném chudoby podstupování.
- IX. O trpělivém siroby a potracení milých přátel snášení.
- X. O udatném a veselém protivenství podnikání.
- XI. O ustavičném o Pánu Bohu přemyšlování.
- XII. O ustavičných modlitbách, a jaká jsou znamení s Bohem se obírajících srdcí.

K tomu přidána Modlitba v kříži postaveného člověka pobožného, vybraná z žalmů Davidových.

Kapitola I.

V čem dokonalost křesťanská záleží

Každý v Boží škole vycvičený a skrze Ducha pravdy znovu porozený člověk to sám u sebe najde a vyzná, že pravé křesťanství a libá Boží služba ne na samé známosti Boha a povědomosti věci jeho, ale také a více v skutečném činění vyjevené Boží vůle a v ostříhání svattosti, bez níž žádný neužít Pána, záleží. Nebo k tomu cíli člověk všemohoucí mocí Boží podle přehluboké a divné moudrosti jeho stvořen jest, aby téhož Stvořitele svého, s ním na věky věků spojen jsa, všemi mocmi svými miloval, ctil, velebil a chválil. Sic co by člověku i veliké osvícení pomohlo, kdyby svattosti a plnění ve všem vůle Boží nenásledoval?

Byť kdo celou biblí z paměti uměl, a necítil by vnitřního potěšení, milosti Boží, co jemu to prospěje? Marnost jest. Ovšem pak marnost jest, čímkoli jiným v světě lidé se zanášejí. Bohatu býti, slávu, čest a lidskou přízeň míti, rozkošemi a pohodlím oplývati, dlouho ve zdraví a bezpečnosti s milými přátely živu býti; summou, libých v světě věcí užívati, není-li

při tom plné lásky Boží, všechno jest marnost, všechno pomínutelné, všechno nestálé, všechno nejisté, všechno neplnou radost, nýbrž ne radost, než podobiznu a stín radosti dávající.

A protože člověk, jakožto vzácný a ku podobnosti nesmrtelného Boha sformovaný tvor, s právem se o něco dokonalejšího přičiněti a žádosti své ode všeho toho, což a neb příliš rychle s šustem světa pomíjí, a neb ovšem škodu, tesknost a pykání přináší, odvraceti má; mysliti pak na to, aby k stálé, pravé, plné a dokonalé radosti a upokojení se v srdci svém přijíti mohl, tak aby s svatým Pavlem mohl, pro vyvýšenost toho Božího pokoje v sobě, cokoli svět za slavné i divné sobě počítá, všechno za lejno klásti, a pro sladkost tuto vnitřní zevnitřních jakýchkoli, odkudkoli přicházejících utrpení za nic nevážiti a jich ani necítiti.

To jest hle svatá ta a drahá vyvoleného člověka v životě tomto dokonalost, k níž a hledání jí když my lidé sami z sebe nezpůsobni a váhaví jsme, Pán Bůh rozličnými útrpnostmi vyvolené své k tomu doháněti má obyčej; jakž se i nyní při nás děje.

Záleží pak (ať se již blíže k věci přistoupí) ta dokonalost v tomto trém:

- I. V plném Boha milování.
- II. V povolném jemu se ve všem poddáváníí.
- III. V ustavičném s ním se obírání.

Kteréžto věci tři kdo má, přešťastný a blahoslavený jest člověk, má vrch moudrosti lidské, má začátek věčného života v sobě, nýbrž již jest přenesen z smrti do života; nebo v Bohu přebývá a Bůh v něm, což radost nevypravitedlnou působí.

Každý tedy, kdož toho slyší, má sobě všemi mocmi srdce svého žádati, nýbrž všemi mocmi života svého se vynasnažiti, aby i sám k svaté té drahé i žádostivé dokonalosti přijíti mohl. Pro kterouž příčinu nejprv posouditi sluší:

Kapitola II.

Jak se člověk k hledání a dosažení dokonalosti způsobovati a připravovati má

Troje toto při člověku, kterýž dokonalosti dojíti chce, býti musí:

Jedno, aby věře, že nade všecky šťastný bude, dosáhne-li jí, všecku mysl, žádost a toužení své po ní obrátil. Nebo písmo dí: Kdo hledá moudrosti, nalézá ji, a kdo ji zamiluje nade všecko, tomu vychází vstříc a potkává se s ním (Moudr. 6, 13). A bez toho ve všech věcech lidských to jest jisté, že kdo co zamiluje, po tom mysl pouští, aniž sobě odpočinutí dá, leč až dosáhne. Co Jákoeba patriarchu v tak dlouhé a pracné službě zdržovalo? Milost k Ráchel. Co oráče, vojáky, kupce a jiné lidi. po nesnadných cestách a skrze rozličné práce od jednoho těžkého kvaltování k druhému, nýbrž z jednoho nebezpečství do druhého vodí? Milost k statku, penězům, cti a podobným věcem. Tuto pak není o Ráchel, není o marné peníze, není o nestálou slávu světa činiti, ale o Boží tajnou moudrost, o přesladké Boží potěšení, o pravý a všeliký lidský rozum převyšující vnitřní pokoj a radost, a tak summou o svrchované dobré, na němž člověku všecko záleží. A protož k tomu ne nějaká chladná a vlažná, ale vroucí žádost býti musí, aby člověk ani očím svým usnouti, ani víčkám svým zdřímati nedal, dokavádž by nenašel místa v srdci svém Hospodinu, k přebývání tam nejsilnějšího Boha Jákoeba; jakž o Davidovi psáno stojí v Žalmu 132, 4. 5. Kdož tak Pána hledá, ten ho nalézá.

Druhá příprava jest, aby člověk vyčistil srdce své jako nádobku nějakou, do níž nebeskou vonnost klásti strojí. Nebo v nešlechtnou duši, dí písmo, nevchází nebeská moudrost, aniž přebývá v těle podmaněném hříchu (Moudr. 1, 4).

Musí pak srdce od dvojí nešvary aneb překážky vyčištěno býti: Předně, od zbytečných, toulavých, neužitečných myšlení. Potom, od nezřízených vášní, jenž jsou přílišné věci časných milování, hněv, závist, bázeň, zámutek a pod.; kteréž jsou jako kalná mračna, oblohu srdce zatemňující a zanečišťující, aby se v něm hvězd nebeského potěšení spatřovati nemohlo.

Srdce naše jest z přirození nepokojné, ledčehos se leká, ledčemus se raduje, ledcos oblubuje, na ledcos se zpouzí. Ale kdo se o Boží toliko lásku a milost starati chce, ten musí tiché a pokojné srdce míti. Nebo takovým srdcím zjevuje se Bůh; jakž to na onen čas Eliášovi, proroku Páně, u figuře ukázáno, jemuž se ne v země třesení, ani v bouřce větru, ani v ohni plápolajícím, ale v tichém větříčku ozval Hospodin a s ním mluvil (1. Král. 19, 11. 12). Protož snažuj se, člověče! pokojné srdce míti, aby ničeho v světě příliš nemiloval, ničemu se příliš neradoval, nad ničím příliš se nermoutil, na nic zlobivě se nehněval etc.; tak k tobě vejde tajná Boží moudrost a učiní tě dokonalého.

Třetí, místo přípravy potřebí jest, abychom poznali, že taková dokonalost ne lidskou snažností se dosahuje, než pouhý dar Boží jest. Nebo on dí: Slituji se, nad kýmž se slituji, a milostiv

budu, komuž mi se dobře viděti bude (Řím. 9, 15). Myť z přirození nejsme způsobilní než k odstupování srdcem od Boha a věčných věcí. Protož takovou svou nebezpečnou mdlobu poznávajíc, povinni jsme jako mdlé dítky v pokoře a sprostnosti před něj předstupovati, důvěrně žádajíce, aby lítostivé své oči k nám obrátil a drobtů, kteříž z stolu nevýmluvného milosrdenství jeho padají, nám příti a nám jimi se v srdcích našich krmiti dáti ráčil. Kdož tak činí a s mdlobou svou jemu k nohám padá, při tom on jistě spasitedlné své dílo koná a v mdlobě lidské, na odivu d'áblu, Božskou svou moc dokonává, jakž se, mluvě s svatým Pavlem, vysvětlil (2. Kor. 12, 9).

Kapitola III.

O milování Pána Boha, odkud se v srdcích zaněcuje

Dvěma se praménky milování Pána Boha do našich srdcí pouští. Jedním skrze poznání divné Božské dokonalosti, kterouž on sám v sobě má. Druhým skrze rozjímání přeštedré dobroty a lásky, kteráž z něho na nás vyplývá.

Co se prvního tkne, povaha srdce našeho jest, že se láskou ke všechněm těm věcem, kteréž samy v sobě pěkné a libé jsou; kloní, buďte ony duchovní neb tělesné. Proč sobě Eva zapověděné ovotce zachutnala? proto že bylo na pohledění libé. Proč Jákob více Ráchel miloval než Liu? proto že v očích jeho pěknější byla. Proč Šalomoun za moudrost žádal, a ne za bohatství aneb dlouhověkost? proto že ji za věc zvláštní a ušlechtilejší držel. A tak summou, co zvláštějšího a krásnějšího, to srdci našemu milejší. Mysl tedy pobožného a vyvoleného člověka, když Boha a jeho nestvořenou bytnost rozjímá, vyrozumívá, že tam jest nezpytatedlná jakási čistota, krása, ušlechtilost, sláva i radost, čemuž podobného v světě nic nenachází. Protož mu se srdce hned tam obrací, a jiné tyto věci, jakož špatnější, za hřbet stavěje, tu v Bohu skrytou krásu sobě chutnati a po ní dychtiti začíná.

Ale mnohemť se více láska Boží v srdci našem rozněcuje, když soudíme, že Bůh jest studnice plná milosrdenství. Ne nějaká však sama v sobě uzavíraná, ale k nám otevřená a z sebe na nás (ach, nad naši hodnost) plnost lásky vydávající; jak z skutků stvoření, opatrování, vyvolení, vykoupení a posvěcení patrné jest. Nebo jaká to štědrost, že, když jsme ničímž byli a měli na věky věků ničímž býti, on vlastní své bytnosti nám udělil, abychom, jakož on v pravdě jest, tak i my také byli tvorem jeho; a to jakým tvorem? Ne mrtvým, bezdušným, ne nerozumným,

hovadím, ale ku podobnosti svému sformoval nás, stkvoucím, ušlechtilým, rozumným, nesmrtným tvorem učinil nás. Ó hoden' jest jistě milování!

Čeho pak hoden pro své ustavičné nás chování a opatrování? V něm živi jsme, hýbeme se i v bytu trváme. On zdržuje dýchání naše, on řídí kroky naše, on životu pokrm, on tělu oděv dává; on vodí nás v mladosti, on zdržuje v starosti, on nás na svých rukou nosí, on nás od pádu a nohy naše od poklesnutí ostříhá; on nás posiluje ve mdlobě, on v nemoci léčí; on nám milosti své udílí a dobrá myšlení vnuká; on, když my spíme, za nás bdí, on, když přichází nebezpečství, zastírá. Summou, on jest nám všecko v celém našem na světě zůstávání. Kdož by ho pak nemiloval?

A co o vyvolení k věčnému spasení říci máme? Poněvadž prvé, než jsme byli, již se o nás staral plný lásky Otec, jak by nám věčně dobře býti mohlo. Tuť jistě pobožná duše s svatým Pavlem zvolati musí: Ó hlubokosti bohatství moudrosti i umění Božího (Řím. 11, 33). K doplnění pak milosrdenství svého i toto učinil, že, když jsme my skrze hřích hanebně se od něho odvrátili, a neproměnitelná spravedlnost jeho vyhledávala, aby hříšník na věky setřín byl, on k spokojení té své neproměnitelné spravedlnost: a pravdomluvnosti vlastního Syna svého rád na smrt ohavnou a v zlořečenství vydal, jen aby nám spomoženo bylo, a my k věčné slávě, kteréž nyní ani nerozumíme, zase právo míti mohli. Který jazyk to vymluví? Který rozum to vystihne, jak užasnutí hodné jest toto milosrdenství Boží? V tomť jest zjevena láska Boží k nám, dí svatý Jan, že Syna svého, toho jednorozeného, poslal Bůh na svět, abychom živi byli skrze něho. V tomť jest láska, ne že bychom my Boha milovali, ale že on prvé miloval nás a dal Syna svého, aby byl obět slitování za hříchy naše (1. Jan 4, 9. 10).

Naposledy k plnému nás o lásce své ujištění dává nám Ducha svého svatého, jenž jest základ a neb závdavek spasení, a tím nás s sebou sám pojí, vnukáními jeho svatými řídí a k spasení věčnému (kteréž bychom my nedbálností svou tisíckrát zmrhali) mocí svou Božskou ostříhá (1. Petr. 1, 5).

Toto všecko když vyvolená duše pobožně rozjímá, nemůže než náramnou radostí slzeti a s Davidem svatým zvolati: Ach, čímž se odplatím Hospodinu za všechna dobrodiní jeho mně učiněná? (Žal. 116, 12). A vyhledávajíc, čím by se odplatila, nic nenachází, kromě že poznává, že věčného milování jest hoden ten, kterýž nás až na věčnost zamiloval. Protož k němu se s týmž Davidem obraceje říká: Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, hrade

můj a vysvoboditeli můj, v němž naději zkládám, štíte můj, rohu spasení mého, mé útočiště etc. (Žal. 18, 2. 3).

Kapitola IV.

Jak vroucí láska k Bohu býti a čím se pronášeti musí

Jak pak silné to milování Boha býti musí, sám to Pán Bůh v příkázání svém oznámil řka: Milovati budeš, člověče! Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vsí duše, myslí, moci i síly své.

Kdež toto dvě pověděl Pán Bůh: Jedno, že chce nade všecko milován býti; jak mnoho člověk moci a síly má, všecko aby k milování jeho vynakládal, tak jmenovitě, aby hned lnulo srdce jeho k Bohu, kdy se koli na něj rozpomenouti udá, ovšem pak, když o něm a dobrodiních jeho přemýšluje. Zatím chce Pán Bůh milováním tím nejvyšším sám toliko milován býti, aby člověk žádného většího v žádné věci kochání neměl jako v něm, nebo dí, z celého srdce. Nechce tedy, aby půl srdce jemu dáváno bylo a půl světu zanecháno, ale celé chce. Neboť jest hřlch, archu Hospodinovu vedlé Dáгона stavěti, to jest, milosti světa vedlé lásky Boží místo dávati. A v chrámě, kterýž sobě byl Bůh vzdělati poručil, nedal žádných obrazů stavěti kromě dvou cherubínů, ukázati chtěje, že které srdce chrámem jeho býti má, tu on sám místo míti musí, kromě že také anjelům svatým a nebeským věcem, abychom je v srdci měli, místa přeje.

Nezapověděl sic Pán Bůh i jiných věcí milovati, kteréž nám v světě potřebné a pohodlné jsou, ale zapověděl je tím velikým milováním milovati; tomu jmenovitě chtěje, s jakýmikoli věcmi v světě my zacházíme, milost však a žádost k Bohu všudy aby předčila, Bůh aby nejlepší útěcha naše byl, nejdražší poklad, naše nejmilejší dědictví. Pakli i stvořené věci milujeme, život, zdraví, poctivost, statek, jídlo, pití, přátely, rodiče, dítky, manželé sebe vespolek a cokoli jiného, tedy aby to jen v Bohu a pro Boha a do Boží vůle bylo; sic mělo-li by to bez Boha býti a přes Boží vůli, od Boha odvoditi, tak že by člověk v lásce Boží překážku měl, tedy aby všecko to mile opustiti hotov byl. To jest Boha nade vše, ze vsí duše, moci a síly své milovati.

A kdo tak Boha miluje, ten:

Předně, všech hříchů nenávidí a hledí, kterak by se Hospodinu líbil a jemu v každou hodinu sloužil. Aniž se čeho více bojí, jako aby v něčem neurazil Pána Boha svého. Protož šetrně při všem postupuje a v skutcích, slovích i myšleních sám na sebe pozor dává, aby nic pohoršlivě nepromluvil ani nepomyslí věda, že oči a uši Boží tu jsou. Pakli se mu co udá z přehlédnutí neb nedopatření učiniti, nad tím se kormoutí, sám sebe uvinňuje, v srdci svém se stydí a pokoje sobě nedá, dokudž se o to pokornými modlitbami se Pánem Bohem dostatečně neumluví. Ó blahoslavená duše, kteráž tak činí!

Druhé, kdož Boha nade všecko miluje, tomu věci časné ne tak příliš hrubě voní. Užívá jich sic, jakožto bez nichž na světě býti nelze, ale mysl jeho v nich se nevkořeňuje, proto že jinou tajnou vnadu cítí, budoucí věčné věci, radost, utěšení a slávu skrytou v Bohu, kamž se mu mysl pne a vznáší.

Třetí, ani sám sobě člověk takový není příliš stkvostný a vzáctný, nýbrž se před Pánem Bohem co nejnižěji opomítá a za nic klade; jako Abraham, kterýž mluvě se Pánem, prachem a popelem se nazýval. Před lidmi také nízce, tiše a pokorně sobě vede. Aniž toho takový pečlivě vyhledává, jak a v čem by tělu povoloval, než co k zachování statčuje, toho jemu toliko podává, jinak hotov jsa i hladem i nahotou i mečem i ohněm je zkaziti dáti, jestliže by sláva Boží toho vyhledávala. Ó šťastné takové těla opatrování!

Čtvrté, pravé a plné Boha milování žádnými se časy a proměnami nemění a přítrže nebéře. Dává-li Pán Bůh věci utěšené, kochá se v nich člověk takový, jako v Božích dařích, a chválí Pána Boha; odjímá-li je zase, říká s Jobem: Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jméno jeho buď pochváleno (k. 1, 21); dopouští-li kázeň svou, byť i trpká byla, říká s Davidem: Prut tvůj a hůl tvá, Bože! tyť mne potěšují (Žal. 23, 4); bi, tresci, švihej, jen milosti neodjímej! Nýbrž i když se Hospodin zůřivě k němu stavěti začíná, předce se ho srdcem nespouští, ale s Jobem svatým říká: Byť mne pak i zabil Hospodin, a což bych nedoufal v něj? (k. 13, 15). Vysvobozuje-li zase, říká: Miluji Hospodina, že vysvobodil od smrti duši mou (Žal. 116, 1. 8.). Summou, dělej Pán Bůh s milovníkem svým, co dělej, předce mu on do rukou leze, lásky se od něho naděje a láskou jemu odměňuje.

Páté a poslední znamení milování Boha jest, že takoví i bližní své všechny milují, to jest, všechněm lidem dobrého přejí a žádnému nic zlého nepřejí. O kterémž bližních milování šířeji pomysliti sluší.

Kapitola V.

Jak se milování Boha i na bližní rozplývati musí

Bůh zajisté, zavázav nás k věčnému sebe milování a věda mezi tím, že my snažnostmi svými nic jemu napomoci ani lásky skutkem dokázati nemůžeme, jakž se David svatý zná v Žalmu 116, 12., vystavil nám na místě svém bližního našeho a cele se v tom vysvětlil, co se někomu z nejmenších jeho činí, že se jemu činí (Mat. 25, 40), a že na milování Boha i bližního našeho všecken zákon záleží i proroci (Mat. 7, 12). A protož my každého bližního svého jakožto obraz Boží uctivě milovati a vážně, ne jinak, než jako by Bůh v něm byl (jakož jest), k němu a před ním sobě počínati máme, společného pokoje a vzdělání vždycky šetříce. Sic jinak láska, kterouž se k Bohu míti pravíme, ničímž bude, daremná toliko chlouba a domnění, jak svatý Jan dí: Řekl-li by kdo, miluji Boha, a bratra svého nenáviděl by, lhář jest; nebo kdo nemiluje bratra svého, kteréhož vidí, Boha, kteréhož neviděl, kterak může milovati? Bohat' nikdy žádný nespatrił; ale milujeme-liť jedni druhé, Bůh v nás přebývá, a láska jeho dokonalá jest v nás (1. Jan 4, 20. 12).

Jisté tedy znamení vroucí lásky k Bohu jest láska k bližnímu. Oheň zajisté má tu povahu, že horkost svou nejpředněji sic zhůru žene, ano i silněji nad sebou pálí; a však zahřívá i po stranách, sic by nebyl oheň; tak láska, v kterém srdci právě hoří, nejpředněji sic zhůru k Bohu plápolá, ale však i okolo sebe bližních vroucně dosahuje, sic jinak není láska. Již pak věděti potřebí, jak se vlastně k bližnímu chovati má ten, kdož Boha svého upřímě miluje; jmenovitě; že k němu náklonnosti dokazovati musí: 1. myslí, 2. skutky.

Myslí tak, aby žádnému bližnímu svému ničeho zlého nepřál a nežádal, tak jakž sobě nežádá a nepřaje, než naproti tomu, jak sobě dobrého na těle i na duši vinšuje, tak i každému z bližních aby vinšoval. A když Pán Bůh bližní požehnáním svým poděluje a něčím potěšeným daří, aby se z toho zároveň těšil a radoval, jako by se jemu samému to dalo. Když pak bližního zámátkem navštěvuje Pán Bůh a naň neštěstí dopouští, aby v svém srdci téhož čitedlnost měl a spolu s ním se rmoutil. Toť jest, což Duch svatý dí: Radujte se s radujícími a plačte s plačícími; item: láskou bratrskou jedni k druhým nakloněni jsouce (Řím. 12, 15. 10).

Skutkem pak lásky k bližnímu dokazujeme konáním při něm 1. spravedlnosti, 2. milosrdenství.

Spravedlnosti, když nic na újmu bližnímu nečiníme, na újmu, pravím, buď života a zdraví, buď statku a jmění, buď poctivosti a dobrého jména, a nebo také na újmu společného pokoje. A v tom se přikázání Boží ostříhají, nepokradeš, nesemlínáš, nepromluvíš křivého svědectví, cti otce i matku etc.

Láskou tedy Boží naplněný člověk hledí, aby bližnímu na životu a zdraví škozeno nebylo; neokrádá žádného, ani zjevně ani tajně, nezadržuje nic povinného žádnému, má fortele i zlé obmysly i všelikou neupřímnost v nenávisti; ušetřuje také bližního zo na cti, na něj nesočí, o něm neklevetuje, u jiných ho v podezření a ošklivost neuvodí, než zanechává každého býti, čímž jest. Pakli by kdy o bližním mluvíti potřebí, mluví pravdu toliko, sprostně a upřímě. Komu náleží čest, tomu ji dává a nezadržuje slovem ani skutkem. Summou, spravedlnosti a náležitosti při všem všudy šetří, nejenom pro společný zevnitřní pokoj, ale více pro svědomí a vnitřní svůj pokoj, jehož by sobě, bera nětco na svědomí své, nerad zmrhal. Blahoslavený člověk, kdož tak činí!

Blahoslavenější pak ještě, kdož skutky milosrdenství koná, jenž v smířlivosti a účinnosti záleží. Smířlivost v tom jest, když nás bližní urazí, abychom snadní byli k odpuštění. Účinnost v tom jest, když nás bližní potřebuje, abychom k sloužení a pomáhání ochotni byli, buď skutkem neb jináče.

O smířlivosti neb mírnosti k bližním učí nás Bůh, abychom nebyli přísní vyhledavatelé a ovšem mstitelé křivd svých, ale abychom pro pokoj, co se jen snášeti může, snášeli, zvláště když by se bližní upamatoval, a výstupek svůj a proti nám přečinění poznaje, za odpuštění prosil, povinni jsme všecko prominouti, laskavě se ohlásiti a vinu dopuštěnou v zapomenutí dáti, byť to pak i často a třeba sedmdesátekrát sedmkrát za den bylo (Mat. 18, 21. 22); nebo psáno jest: Slunce nezapadej na hněvivost vaši (Efez. 4, 26); nýbrž byť se bližní i upamatovali a nám škoditi, utrhati, neb jiným způsobem protimyslnost činiti, byť i z úmysla bylo, přestati nechtěl, protoť my se předce v hněv, nenávist a zlobivost proti němu vydávati nemáme; nebo jest psáno: Mně pomsta, praví Pán (Řím. 12, 19), a že jest jiný, kterýž vidí a soudí (Jan. 8, 50). To když rozvažuje Boha milující duše, nedá se ani těm největším křivdám z tichosti a trpělivosti vyraziti, ale lásky a pokoje toho Božího pevně se drží a formuje se k svému milému Spasiteli, kterýž, když mu zlořečili, nezlořečil zase, trpěv nehrozil, ale poroučel křivdy tomu, jenž spravedlivě soudí (1. Petr. 2, 23), nýbrž nepřátelům svým dobře činil, za ty, kteříž ho křižovali, se modlil. Otec nebeský sám takověž trpělivosti a dobroty jest příkladem, kterýž slunci svému na zlé i dobré svítiti a dešti svému na spravedlivé i na nespravedlivé

pršeti velí (Mat. 5, 45). Tak také i pobožný, dokonalosti následující člověk činí, že zlým i dobrým, i svým vlastním nepřátelům předce přeje. A toť jest velmi patrný důvod dokonalosti křesťanské, při kom se taková snášelivost i dobrota vidí, aneb kdo ji při sobě cítí; nebo duch Kristů, jenž jest duch pokoje a tichosti, jistotně v něm přebývá.

Druhý skutek milosrdenství jest k bližnímu v jeho nouzi a potřebě účinnost a zdílnost. Čímž se nejen udílení žebráku kusu chleba aneb penížka rozumí, ale všechněm bližním i ve všelijakých potřebách skutečné sloužení. Almužna jest, buď že kdo naší rady potřebuje, neb našeho potěšení, neb naší pomoci, neb naší štědrosti, abychom ho neopouštěli, než co našeho možného jest, rádi od sebe činili. Ku příkladu: Vidíme-li bližního škodlivě hloupého, povinni jsme ho poučiti; vidíme-li bloudícího, na cestu napravit; vidíme-li zarmouceného, potěšiti; vidíme-li svémyslného, napomenouti; vidíme-li hlad trpícího, kusem chleba se zdělit; vidíme-li žíznivého a pomoci sobě nemohoucího, napojiti; vidíme-li nahého aneb bídně oděného, přiodíti. Vidíme-li nemocného, navštíviti, potěšiti a nětco, umíme-li, poraditi a posloužiti. Vidíme-li také koho bezprávě trpěti, buď násilím neb lstí, povinni jsme o bližního se ujíti a jeho zastati. Summou, čím kdo bližnímu svému prospěti může, když toho potřebu vidí, tím jemu s vynaložením práce, statku, nýbrž zdraví a života svého sloužiti jest povinen; jakž Písmo dí, že Syn Boží duši svou za nás položil, a že i my za bratří duše klásti máme (1. Jan. 3, 16); ovšem tedy jiné věci. Nebo tentýž apoštol svatý Jan Měl-li by kdo statek tohoto světa a viděl by bratra svého, totiž bližního kohokoli, an nouzi trpí, a zavřel by střeva svá před ním, kterak láska Boží přebývá v něm? (v. 17). A toť jest to dokonalé Boha milování i s ovotcem svým, jež jest celá a skutečná k bližním láska.

Kapitola VI.

O povolném se Bohu, k přijímání od něho na světě čehokoli poddáváníí

Z takového Boha zamilování jde se na druhý dokonalosti stupeň, jmenovitě, že se člověk takový všecken Bohu oddá a na ruce položí, aby s ním podlé svobodné své vůle nakládal zacházel, jak chce. A když podlé příčin prozřetelnosti své Božské nejednostejně s ním zachází, jednáč libé věci pouštěje, jednáč odporné dopouštěje, jednáč těše, jednáč děse, jednáč švihaje, jednáč objímaje, on všecko z otcovské jeho ruky dobromyslně přijímá, s Jobem vždycky říkáje: Buď jméno Páně pochváleno (k. 1, 21), a s svatým Pavlem: Nict' mne,

ani smrt ani život, ani přítomné věci ani budoucí, neodloučí od lásky Boží (Řím. 8, 38. 39). Ó blažená duše, kteráž na ten stupeň dokonalosti přijde! Nebo zdaž kdo kdy zahanben byl, kdož v Pána doufal? (Sir. 2, 11).

Uměníť jest nad všecko umění, sebe sobě samému z moci vzíti a Bohu se dáti, moudrost, pravím, nad moudrosti. Nebo coť kdo Bohu v opatrování oddá a poroučí, toť jest dobře opatřeno. Jistotně on tisíckrát to lépe zachovati a ku potěšení dochovati umí, nežli na to jednou z lidí neb anjelů někdo pomysliti může. Jsou pak dvě částky umění tohoto:

Jedna, věci libé uměti z rukou Božích přijímati a jich tak užívati, aby mysl spolu i s tělem mezi nimi nezbujněla. Kdež pobožný člověk souditi má, že by sic bez těch pohodlných, libých věcí duše naše dobře státi mohla k spasení, než Bůh z štědrosti své že je nám tak přidává, aby se nám služba jeho tím vždy osladčovala. Nebo jakož dětem rodičové nejpřednější sic věc chovají k dědictví, a však, pokud dětinský rozum při nich trvá, i titěrek jim, dřevěnných koňů, panen, ořechů, perník etc. přejí, aby časem kratochvíle s tím užili: tak Pán Bůh veliké, věčné, nevidané a neslychané věci nám stroje, mezi tím však, pokud na světě v dětinské postavě jsme, zdejších těch pohodlí, jídla, pití, oděvu, peněz, pokoje a bezpečnosti, obývání s milými přátely etc. také nám nezavídí, nýbrž časem jich, když se mu vidí, a on potřebu zná, dosti poskytá. Než pamatovati sluší, že to není chléb synů, než chléb čelední, kterýž i těm dává, jichž na věky spasiti nemíní; chléb pak synů že jest vnitřní pokoj a radost v duchu. Protož oněch zevnitřních věcí zevnitřně toliko podlé přítomné potřeby do vůle Boží užívati náleží, srdce pak k nim nikdá přiřkládati nesluší.

Mezi tím dobré jest, mysliti na snadnou těch věcí proměnu, a co zatím přijíti může. Jmenovitě v čas hojnosti mysliti na hlad, v čas bohatství na chudobu, v čas pokoje na nepokoj, v čas bezpečnosti na utíkání, v čas přebývání s přátely na rozloučení a sirobu, kteráž se přihoditi může a přihází. Tak mysl v mírnosti a střednosti zachována a k dalším smutným příhodám, měly-li by přijíti (jakž na světě nic jistšího), nastrojená bude. Ovšem pak pamatovati má pobožný člověk, aby potěšených věcí požívaje, Pána Boha vždycky chválil a z lásky jemu děkoval.

Druhá; ale jakož na moři není zvláštní umění, tehdáž lodí zpravovati, když jasno a ticho, ale tehdáž, když se strhnou větrové, bouři strašlivou působí, a lodí od násilí vln sem tam se zmítá: tak podobně ne to jest největší umění, v čas štěstí se Pánem Bohem býti spokojenu, v něm se těšiti a jej chváliti (nebo to že snadné jest, ďábel před Bohem vyznal (Job. 1, 9. 10), ale v čas

zámutku a pokušení, v čas těžkosti a bolesti Bohu se podkloňovati a v něm stálé kochání míti, to jest umění nad všechna umění a nevyhnutelně potřebné pobožným. Není zajisté žádný z vyvolených? jehož by do školy kříže neposílal časem Pán Bůh, proto že kohož miluje, toho tresce, a švihá každého, kteréhož za syna přijímá (Žid. 12, 6). Kdyby tedy člověk Pánu Bohu, ať se tak dí, podlízati a povolně, čiň co čiň, od něho přijímati neuměl, jistě by na zmatky přišel; jakž mnozí přicházejí. Ale dokonalí u víře a milování Boha pamatují na to, že Bůh jest Bohem, jemuž volné jest činiti, co chce, a že z jeho ruky všechno pochází, což nás potkává; a že bez toho život tento není než poutnictví; ved' se jim tu jak ved', však to že věčně státi nebude, a že hříchové naši toho zaslужují, aby nás metličkami svými Pán Bůh navštěvoval, a že víra naše skrze trpělivost a pokoru průbování potřebuje; a že také Pán náš a hlava Ježíš Kristus skrze přetěsnou bránu utrpení svých do království svého protisknouti se musil, a podlé toho nám oudům jeho že nelze, než také tak za ním se tisknouti: a že naposledy milujícím Boha všechno na dobré vyjítí musí, poněvadž písma jsou plná milostných slibů, že žádný v Boha doufající nad možnost svou pokušeními obtěžován býti nemá (1. Kor. 10, 13), nýbrž u prostřed zámutku potěšením dařen a šťastně při Bohu zachován.

To jsou potěšená přemýšlování, kterýmiž se ve všelijakých těžkostech Boha milující srdce obcerstňuje a k podnikání kříže udatné činí. Ač pak rozliční jsou zámutkové, kteréž Pán Bůh na své zslá, mohou se však ve čtvero pojítí; nebo jsou nemoci, pozbytí statků a ochuzení, potracení milých přátel a osiření, protiventství od nepřátel pravdy, jako jsou nebezpečnosti, utíkání, vypovědění neb vyhnání, cti zbavení, vězení, smrt; o kteréž každé věci obzvláště posouditi náleží.

Kapitola VII.

O pokorném nemoci snášení

Pravdat' jest, nemoci bez bolesti, trápení a teskností nebývají; ale člověk pobožný soudě to, že jednou stalé Boží vyrčení, prach jsi a v prach se obrátíš, neproměnitelné zůstati musí, též že rozbořením tohoto zemského stánku Bůh příbytek věčný vzdělati strojí (2. Kor. 5, 1); též rozjímaje pobožný člověk, že užitečné nám jest, ruku Boží časem na sobě cítiti, aby trpělivost naše zkušována byla, a že cokoli Pán Bůh při vyvolených svých koná, s jistým uvážením a pro jisté příčiny koná, nabývá potěšení u prostřed bídy své, tělo i duši svou v mocnou Boží

ruku odevzdávaje. A když tak daleko přijde člověk, tedy, ač tělo jest mdlé, duch však silen bývá, a lépe jest tak člověku, nežli kdyby zdrav jsa, v rozmařilosti a bujnosti těla postaven byl.

Kapitola VIII.

O dobrovolném chudoby podstupování

Pozbytí statků, buď že od samého Boha skrze oheň a povodeň, aneb z Božího dopuštění od lidí skrze okradení a obloupení přichází, dvoje bývá:

Někdy odejme Pán Bůh z zámožnosti naší částku nějakou a částky nechá, tak že ještě máme nač živi býti. A v té příhodě pobožný člověk dostatečné příčiny k kormoucení se nemá, nýbrž má příčinu, aby Pánu Bohu za zachování ostatku děkoval a rád byl, že hojnosti a zbytku, kterýž by snad jemu byl škoditi mohl, zbaven jest. Nad to má pamatovati, že všickni všeho světa statkové a nábytkové Boží jsou, a on jich půjčuje, komu chce; a to že na jeho dobré líbeznosti záleží. Jakož pak obyčejně, když pobožní na jeho výstrahu (Žalm. 62.) zapomínajíce srdce k statku přikládati a v svém jmění se sobě zalibovati počínají (poněvadž by to začátkem zlého býti mohlo), je odjímá. Pevně tedy tomu věřiti máme, že co se koli s námi i statečky našimi děje, všechno od nestižitedlné Božské prozřetedlnosti pochází, kterýž nám náš oddíl pěkně, prozřetedlně odkrojuje a před nás klade; co pak nadbývá, to ujímá, aby nám neškodilo. Ó oblíbení hodná moudrost Boží!

Někdy pak dopouští Pán Bůh, že někdo do konce o všecko přichází, a holé ruce jemu zůstávají. V jakéž příhodě dokonale milující Pána Boha duše sobě myslí, že on spravedlivý Bůh jest a toho jistotně své zvláštní příčiny, bychom my jich pak neznali, míti musí, poněvadž on lépe, co by nám k dobrému bylo, ví a toho šetří, nežli my sami. A tak dověřuje se jemu, že on tu jemu nětco k spasení nápomocného obmýšlí, dává jemu čest a s Jobem (kterémuž všecken statek a všecky dítky jednoho dne a brzy potom všecko zdraví odjato) říká: Hospodin dal, Hospodin vzal, jméno jeho buď pochváleno (k. 1, 21). Takovou udatnou mysl měl také svatý Pavel, kterýž řekl: Já umím hojnost míti i nouzi trpěti, nasycen býti i lačněti; všecko mohu v tom, kterýž mne posiluje, Kristus (Fil. 4, 12. 13).

Rozvažuje sobě i to, že sám Kristus na světě byv neměl, kde by hlavu sklonil, a vypravuje osmero blahoslavenství, chudé hned napřed postavil, chudé totiž v sobě a bohaté v Bohu. Odkudž sobě rozjímá, že ochuzení to jeho zevnitřní na spasení jeho nic mu neuškodí, nýbrž napomůže. Strany pak těla věří tomu, že Pán Bůh stejně tak mocný jest a zůstává k chování jeho jak prvé, a když jemu zanechal života, žeť mu přidá pokrm a tělu oděv, poněvadž řekl: Nikoli nenechám tě, aniž tě opustím (Žid. 13, 5). Těší se takový pobožný člověk, že, ač mu statek odešel, Bůh však, kterýž statky rozdává, a kterýž ptáky nebeské krmí a kvítí polní odívá a kterýž proroka skrže krkavce krmiti dal a též jej bez pokrmu 40 dní zdržoval, a kterýž vdově v kbelci mouky přispořil, aby jí neubývalo, a kterýž pěti chleby pět tisíc lidu nakrmil, ten že neodešel, ale při něm zůstává.

Připomíná sobě i to, že ne v rozhojnění statku život něčí záleží (jakž Kristus Pán dí u Luk. 12, 15), a že ne chléb a víno, ovšem ne peníze člověka zdržují, ale slovo jeho, totiž požehnání, vycházející z úst jeho.

Ty všecky věci když u sebe nábožně rozjímá milující Boha duše, přichází k upokojení a užívá při svém kusu chleba a truňku vody více dobré mysli, než svět při velikém svém zboží, a Boží požehnání jí neopouští.

Kapitola IX.

O trpělivém potracení milých přátel a siroby snášení

Nejdražší na světě klínat že jest věrný přítel, i pohané říkali, i Sirach tvrdí, i skutek ukazuje. Zvláště pak manželé sebe upřímě milující, kteříž jedno srdce ve dvou tělích nosí; a protož stráta milého přítele jest nad jiné stráty těžší, a když manžel jeden od druhého skrže smrt odtržen bývá, tak to bývá, jako by srdce na dvě roztrženo bylo. Zámutek takový smrti se rovná, nýbrž často nad smrt nesnesitelnější bývá; a zvláště ještě, když malé a neodchovalé dítětky před rukama jsou, na něž kdykoli pozůstalý z manželů pobožných pohlédne, srdce se mu žalostí zalévá. Ale což činiti? I tuť se vůle člověka vůli Boží podkloňovati musí, poněvadž on nechce než sám všemi věcmi vládnouti; kdo uložení jeho odolá?

K tomu chce sám nade všecko milován býti, a vedlé toho věci ty, kteréž nám někdy nad příliš milé jsou, a víc, než sluší, na nich zakládáme, běře přeč a klade v stranu, abychom se museli

láskou a důvěrností k němu samému navrátiti. Duše tedy, osvícená, když i v té věci Pán Bůh soudy své koná a ji zarmucuje, ránu a bolest svou jako z ruky Boží přijímati má trpělivě a ji sobě tím polehčovati, že ač milý a věrný přítel odešel, Bůh však, nejvěrnější a nejplatnější přítel (jehož také raději míti než všechny lidi jest povinnost naše), že živ zůstává.

Ale aby taková z osiřené pocházející žalost přílišná nebyla (zvláště když by nenadále přišla), časně se k ní strojiti sluší. A to dvojím způsobem:

Jedno, mysliti často na to, že se ta příhoda státi může, poněvadž v světě obyčejnějšího nic není, jako aby jedni od druhých mřeli. Kdo tedy milého přítele má, věřiti musí, že jej má sobě od Boha propůjčeného, jenž ho zase povolati může, kdy chce, a vůle jeho (jenž jest vždycky svatá a spravedlivá) státi se musí.

Potom, potřebí s milým přítelem takové přátelství učiniti, kteréhož by ani smrt zrušiti nemohla, jmenovitě přátelství duchovní, kteréž více v spojení srdcí v Bohu nežli těla záleží. Tím zajisté způsobem smrt ne tak bude boleti, poněvadž svazek přátelství nepřerušeny zůstane, a přítel příteli neodejde, než toliko ho tam, kdež se zase spatří a v plnějším milování na věky věků s sebou budou, předejde. Toť jest, což Duch svatý poroučí, aby se křesťané příčinou těch, kteříž zesnuli, nermoutili jako pohané, kteříž naděje nemají (1. Tes. 4, 13). Takovými myšlenkami máme se v čas zachystávati, a bude nám snáze žalost a bolest pro smrt milých našich přemáhati, když srdce naše v Bohu nejprřednějšího svého pokoje a odpočínutí hledati a požívati bude.

Kapitola X.

O udatném a veselém protivěnství podnikání

K tomu pak Božímu nás na světě nemocmi, chudobou a sirobou podlé příčin navštěvování přistupuje toto horší téměř, že kdož jsme z počtu věřících, musíme od ďábla a zlých lidí velikou nenávist, posměchy, úklady, vypovídání, vyhánění, vězení, cti odjímání a co podobného snášeti, často se i v loupež zubům jejich a na ohavnou smrt dostávající. Ale kdož v tom pravého osvícení a potěšení žádá, ten přede všemi věcmi tuto předivnou a neomylnou reguli v paměti míti musí, že cesta k nebi vedoucí úzká a brána těsná vyměřená jest a taková

zůstati musí, a že to jednou stále, neproměnitelné, přemoudré Boží uložení a nařízení jest, aby se skrze mnohá soužení do království jeho vcházelo.

Což tedy proti tomu činiti? Jak sobě jinou k dokonalosti cestu, nežli ji Pán Bůh zřídil, začít? Zřetelně nám, výslovně a beze všeho okolkování pověděl Kristus Pán: Kdo za ním jíti chce, aby vzal na sebe kříž (Mark. 8, 34); a že služebník nemusí býti šťastnější nad Pána svého (Jan. 15, 20). A protož, kdo za Kristem do nebe chceme, musíme rezolucí vzítí na odpornosti nedbati, nýbrž je udatně, přid' co přid', podnikati. Nebo to jest naše věřících heslo, to barva nebeského dvoru, slzy a krev pro čest Pána svého vylévati a bíliti roucha svá ve krvi Beránkově (Zjev. 7, 14). Protož Spasitel náš: Blahoslaveni, kteříž protivensví trpí pro spravedlnost; radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích (Mat. 5, 10-12).

Mezi tím k čemu jest, nepřátel těch, byť oni jakkoli rozlíceni byli, příliš se báti? Strachu jejich nebojte se, dí svatý Petr, ani se kormuťte, ale Pána Boha posvěcujte v srdcích svých (1. Petr. 3, 14. 15).

Ale jakž se nebáti, dí tělo, strachu jejich? anť jsou zůřiví, a co sobě v mysl vezmou, všecko vykonávají? Na to Kristus odpovídá: Nebojte se těch, kteříž mordují tělo a dále nemají, co by učinili (Luk. 12, 4). Mordují pak tělo, když jim Pán Bůh dopustí; když nedopustí, nemohou zamordovati. Nebo on má i vrabce v počtu, nercili vyvolené své, aby mu bez vůle jeho žádný nezahynul. Nebojtež se tedy, dí Kristus, mnohých vrabců větší a lepší jste vy (Mat. 10, 31). Ačkoli tedy ďábel a svět, pravda jest, svého nenechají a po nás proto, že jsme jim trn v očích, pásti nepřestanou; ale vždyť my máme potěšení, že Spasitel náš svět přemohl a nám doufati poručil, že i my v něm přemůžeme, a že on ve mdlobě naší svou sílu prokazovati chce (2. Kor. 12, 9).

Necht' se tedy svět se všemi ďábly z pekla bouří, jak chce, bez vůle však Boží na nás nic mítí nemohou. Nebo se nám Bůh zavázal, že nás neopustí, ani nad možnost pokoušeti dopustí. A víme, že i skrze mořské hlubiny umí suchou nohou lid svůj převésti. Víme, že umí nepřátely, když Elizea jímati chtějí, slepotou raniti, aby ho nepoznali. Víme, že umí, když Eliáše jímati chtějí, ohněm z nebe na ně házeti a je zžíratí. Víme, že umí, když Krista neb jeho oudy jímati chtějí, nazpět poraziti. Víme, že Pavla umí z Damašku, by přes zed v koši bylo, vyvésti. Víme, že Petra umí, zraze okovy, z žaláře vytrhnouti. Víme, že i u prostřed ohnivé peci ctitele své bez poškrvny zachovati umí. Summou, kde lidských prostředků nestatčuje, že on na tisíce ještě prostředků má svých k zachování a vysvobození. Truc ďáblu a všechněm holomkům

jeho, aby nám přes Boží vůli něco učiniti mohli. Truc, aby nás najítí mohli, když se u Boha skrýváme a k stínu jeho útočiště béřeme. Pročež se zklamají zřejmě ti, jenž duši mou chtí zkaziti, zpívá David v Žal. 63, 10.

K tomu vidí se to z příkladů zřetelně, že Pán Bůh upřímým svým ctitelům takových odporností divně polehčuje a nésti pomáhá, tak že jim to ne nějak trpce, ale libě a sladce přichází; jakž o apoštolích napsáno, že zmrskáni byvše šli a radovali se. že hodni učiněni jsou trpěti pro jméno Pána Ježíše (Skutc. 5, 40. 41).

Nadto ví se jistotně, že protivenství taková vyvoleným Božím k veliké platnosti bývají, poněvadž skrze ně vira jejich a k Bohu trpělivost, nýbrž i láska, naděje, horlivost a všecky jiné ctnosti jako brusem nějakým znamenitě zostřeny bývají, a spasení jejich (nad něž člověku křesťanu ani v nebi ani na zemi nic milejšího býti nemá) velikou pomoc béře. To nejenom písmo svaté nás učí, ale i příkladové toho tvrdí. Kde bychom takových svatých vroucích žalmů byli nabrali, kdyby David ve škole kříže nebyl cvičen? Kde by církev křesťanská takových horlivých epištol, tak mocných k vzdělání pravdy řečí byla nabrala, kdyby svatý Pavel nepřátelům, falešným bratrům, až i samému ďáblu k trýznění nebyl podáván? Po dneš' by bez mnohých znamenitých knih a spisů bylo, a mnohé srdce bez nábožností zůstalo, kdyby zámátku a protivenství nebylo. Summou, co v církvi neb v nebi zvláščního býti má, to zde útrpnostmi musí vypuleroáno býti. A protož blahoslavení, kteříž kázní Páně nepohrdají; neb ač kázeň přítomná nezdá se býti potěšená, než smutná, ale potomť rozkošné ovotce přináší těm, kteříž by pocvičeni byli (Žid. 12, 11). Nýbrž i v časných věcech mnohým protuenství prospěla. Příkladové jsou, že kdo pro Krista vyhnání, vypovědění, opuštění přátel, odjetí statku, úřadu a poctivosti dobrovolně podstupovali, Pán Bůh jim maličké těch věcí opuštění hojným zase hned zde navrácením štědře vynahradil, tak že více bezpečnosti, svobody, statku, slávy a poctivosti než kdy před tím měli. Tak hle Kristus své slovo plní, kdo pro mne opustí dům, bratří, sestry, otce, matku, manželku, dívky, roli, vezme stokrát víc, hned v životě tomto, a v budoucím věku život věčný (Mark. 10, 29. 30). Kdož by tedy k vůli tomu Pánu něčeho oželeti se neliknoval, kterýž tak bohatě, časně i věčně, škody nahraňuje?

Naposledy, by pak i neměl člověk věřící z smrti aneb jiných těch neřestí vytržen býti, ale v nich zahynouti, což na tom? Drahát' jest před obličejem Božím smrt svatých jeho (Žalm 116, 15). A zdaž pak pro tento přítomný život v Krista doufáme? Však bychom nejbídnější byli ze všech lidí (1. Kor. 15. 19). Jinde, ó jinde jest odplata naše a mzda naše, kterouž nám chová

ten, jenž nás před věky zamiloval Bůh; k níž když povolává, buď smrtí prostou neb mučedlnickou, proč sobě neb jiným toho záviděti?

Nepřichází sic bez těžkosti a tesknosti smrt, vyhnání, vypovědění a jiná taková trápení snášeti, ale člověk v milování Boha ustavený z toho se vyrážeti a udatností viry všecko přemáhati musí.

Obého máme na Davidovi příklad, kterýž jsa vyhnán a milostných služeb Božích, k nimž jindy s zástupy plésajících do domu Božího chodíval, byv zbaven tesklil přežalostně, až duši vyléval, a slzy dnem i nocí místo pokrmu maje, úpěl a naříkal, že se Bůh nad ním zapomenul; a však probrav se, takto k sobě zase mluvil: Proč jsi smutná, duše má? proč se tak kormoutíš ve mně? Posečkej na Boha, ještěť já vyznávati budu, že on byl spasením mým, Bůh můj (Žalm 42, 6. 12. i 84, 2. 3. 12).

Podobně svatý Pavel do Jeruzaléma k útrpnostem se ubíraje, s pláčem s bratřími v Milétu se žehnaje, takto k nim mluvil: Aj, já nyní sevřín jsa duchem беру se do Jeruzaléma nevěda, co mi se v něm státi má, kromě že mi Duch svatý osvědčuje, že vězení a ssoužení mne očekávají. Já však na to nic nedbám, aniž jest mi tak drahá duše má, jen abych běh svůj s radostí vykonal. A když ho v Cesarei bratří prosili, aby do Jeruzaléma nechodil, řekl: I co činíte, plačíte a trápíte duši mou? Však já netoliko svázán býti, ale i umříti hotov jsem pro jméno Pána Ježíše (Skutc. 20. a 21). 21, 13.

Sám Kristus Pán, cítě nastávající utrpení svá, vzdychal a truchlil říkáje: Ach, jak jest těžko, dokudž se nedokoná? A padaje na tvář před Otcem svým, prosil tužebně, jestli možné, aby ho kalich ten utrpení minul. A však sebrav se zase říkal: Ne jakž já chci, ale jakž ty chceš, Otče můj, staň se (Mat. 26, 39. 42. Luk. 22, 42).

Pochválená budiž blahoslavená Trojice, Otec, Syn i Duch svatý, kterýž i jiným mučedlníkům svým vítězství dává, mocí, silou a udatností z výsosti je k veselému protivenství pro jméno své podnikání daří. Amen.

Summa tedy druhé té částky dokonalosti křesťanské jest, Bohu z jeho řízení se nevytahovati, nýbrž jemu duši, tělo, zdraví, manželku, dítky, přátely, poctivost, statek, život i smrt a všecko v moc odevzdávati a jej nad sebou a všemi věcmi svými plnomocným vladařem učiniti, tak aby člověk, co se koli děje, že se řízením Božím dobře i svatě děje a na všecko dobré vyjítí musí, na to živ jsa i umíraje cele věřil. Blaze těm, jenž moci i síly (zpívá David v Žal. 84. od

tebe, Bože, v srdce nabyli, a přes údolí světa jdouce, po tvých cestách s ochotností žízně, hladu, zhoubců, zlosti i všech bíd se odvažující etc.

Kapitola XI.

O ustavičném o Bohu přemyšlování

Z plného Boha zamilování a jemu se se vším všudy oddání jde se na třetí dokonalosti stupeň, jenž slove ustavičné a libé s Bohem se obírání. Nebo kde jest poklad, tu jest srdce, dí Kristus Pán (Mat. 6, 21). Kdo tedy své nejlepší dobré v Bohu zložené býti zná a jemu také své nejlepší poklady, duši, tělo, přátely etc. v opatrování odevzdal, toho mysl, není možné, než že často z těla vybíhá a s těmi poklady a opatrovatclem jich Bohem rozkošně se obírá. A to jest nejvyšší zde stupeň dokonalosti, se Pánem Bohem spojenou býti a jako již v Bohu přebývati. Což se dvojím způsobem děje: 1. Přemyšlováním o něm, 2. rozmlouváním s ním.

Přemyšlujeme jako poněkud o nepřítomném; poněvadž ještě vzdálený zůstává zraku našemu, ještě se nevidíme tváří v tvář. Rozmlouváme pak jako s přítomným, proto že neviditedlně s námi jest. Oboje to vyvolené duši sladké.

O zpomínání na Boha David dí: Představuji sobě Hospodina před obličej svůj vždycky, a z té příčiny rozveselilo se srdce mé, a zplésala sláva má (Žal. 16, 8. 9). On hle, králem byv a těžké na sobě práce a ustavičná zaměstnání maje, na Boha však nezapomínal, nýbrž, jakž dí, jej sobě před oči stavěl vždycky, a tím že se rozveselilo srdce jeho. Kdo zajisté vždycky mysl při věcech zemských drží, má kvaltování hojně a potěšení málo, srdce plné roztržitosti a nepokoje, aniž duchovní radosti co zakusiti může. Dokonalý tedy člověk nejen sobě zvláštní chvílky k přemyšlování o Pánu Bohu a jeho dobrotě obírá, ale i při práci jakékoli od leckuds příčinu vezma, na něj zpomíná. Ku příkladu: Počíná-li co mluvíti, srdce mu hned připomene; že tu Boží ucho poslouchá; pakli činiti, oko Boží že se dívá. Jí-li neb pije-li, rozpomíná se na budoucí v nebi rozkoše. Postí-li se, rozpomíná, že v nebi budeme jako anjelé Boží, nepotřebující pokrmu a nápoje. Jest-li vesel s milými přátely, rozpomíná se na budoucí slavné nebeské tovaryšstvo. Vidí-li před sebou věrnou svou manželku (neb manželka svého manžela), již srdečně miluje, soudí z toho, jaká jest láska mezi nebeským ženichem a chotí jeho církví. Pohlédne-li na své dítky milé, rozjímá, jak nebeský Otec na ty jest laskav, kteříž v bázni synovské před ním kráčejí etc.

Nejraději pak nábožný člověk o skutcích Spasitele svého (kteříž jsou spasení a potěšení našeho základ) přemýšlí, odevšad sobě opět přístup k tomu bera. Sedne-li k stolu, zpomíná, jak Spasitel dobrovolnou chudobu pro nás podstoupil, hlad i žízeň k vyplacení lakotnosti naší. Pije-li, rozpomíná se, jak Pán Ježíš krev svou vylil za nápoj světa. Jí-li, rozpomíná se, jak Spasitel octem a žlučí napájín. Když se spátí klade, klade sobě lůžko své za kříž Kristů, polštář za trnovou korunu. Zvlékaje neb obléčeje se myslí, jak posměšně Spasiteli oděv jedná zvláčin, jedná oblačín. A tak podobně z jiných věcí na jiné skutky jeho mysl přenáší. V čemž lépe jest pobožné duši se cvičiti, nežli to tu vypraviti. A tot jest vlastně s blahoslavenými oněmi panici následovati Beránka, kamž by koli šel (Zjev. 14, 4).

A toť může člověk k dokonalosti se nesoucí a chvátající vždycky činiti, poněvadž od Boha člověku srdce tak hbité jest dáno, že v jednom okamžení z nebe na zem a z země na nebe vznášeti se může. A jsou taková přemýšlování přenáramně potěšená, nábožnost a vnitřní radost rozněcující. Kdo tak ustavičně Pána Krista v paměti má, ten našel tu drahou perlu, za niž by rád všecko, co má, dáti chtěl (Mat. 13, 45. 46). Kdo tak ustavičně Pána Ježíše v srdci nosí, tomu se všecken svět s svou slávou a rozkošemi malý a špatný zdá, a zdá se sobě nad krále, knížata a pány světa bohatší býti, a jest v pravdě. Pobožný toho zkusiti může, jak cviče se stále v takových svatých přemýšlováních, srdce živé v Bohu bude, a jemu nebeské věci sladnou; a jak zase, když zanedbá meditací aneb přemýšlování svaté některý den, všecko při něm chladnouti a jemu se živého potěšení nedostávati bude.

Ó přesladký Spasiteli, Pane Ježíši Kriste, zdělejž sobě v nás svaté příbytky, ať srdce naše vždycky s tebou a v tobě přebývá a o tvé sladkosti, dobrotě a věrnosti rádo přemýšlí, dokavádž nepřijdeš, ó ty, jehož tváří v tvář spatřovati žádostivi jsme. Amen, Pane Ježíši!

Kapitola XII.

O ustavičných modlitbách; a jaká jsou znamení s Bohem se obírajících lidí

A to jest jedna k obírání se s Bohem cesta skrze přemýšlování. Druhá jest skrze modlitby, jenž jsou milá s milým Pánem Bohem rozmlouvání, jemu z lásky děkování a v lásku se poroučení. K jakýmž modlitbám nejen sobě jisté hodinky a chvíle zvolují milovníci Boží, aby podlé rady Kristovy v pokojičku se uzavírajíc v skrytě se Otci modlili (Mat. 6, 6), buď s Davidem a Danielem třikrát za den, ráno, u večer, o poledni na kolena klekajíc (Dan, 6, 10).

Žal. 55, 18); aneb sedmkrát s Davidem (Žal. 119, 164) aneb o půlnoci s Davidem a Kristem k modlitbám vstávajíc (Žal, 119, 62. Jan 6, 15); ale i kromě toho na každém místě, každé chvíle, při každém předsevzetí ku Pánu Bohu vzdychají a jemu se modlí.

A k tomu sobě opět svatá duše odevšad příčinu béře. Když vzhůru pohlédna krásnou oblohu, slunce, měsíc a hvězdy spatří; když zemi bylinami a stromovým porostlou, neb sníh, mráz, deště, hřímání etc. vidí; když ptáky lahodně zpívati slyší; když na svá minulá léta zpomene; když manželku, dítky, stateček svůj spatřuje; když mu jídlo a pití v chut přichází; když sen k duhu jde; a summou, že všeho Boha chválí, i toho nočního ticha a denního šustu k modlitbám užívaje.

A modlitba takových modlitebníků nezáleží v mnoha slovích a dlouhém vypravování (an to sic Kristus za zbytečnou, pokrytskou věc odsoudil Mat. 6. 7); ale v vroucnosti, byť se i dvěma neb třmi slovy k Bohu vzdechlo; i ta dvě neb tři slova k Božímu srdci pronikati moc mají. Jako když kdo s Davidem řekne: Smiluj se nade mnou, Bože, podlé velikého milosrdenství svého (Žal. 51, 3); aneb: z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, skálo má etc. (Žal. 18, 2); aneb: Duch tvůj dobrý, Hospodine, vediž mne jako po rovné zemi (Žal. 143, 10); aneb: Dobrořeč duše má Hospodinu, a všecky vnitřnosti mé jménu svatému jeho (Žal. 103, 1), a k tomu podobné kratičké, buď z Žalmů a z písma vzaté, aneb kteréž vnuká Duch svatý (Řím. 8, 26), modlitby dostatečné jsou k tomu, aby cokoli činí člověk, všecko činil ve jménu Pána Ježíše, díky čině skrze něho Bohu a Otcí, jak apoštol (Kol. 3, 17.) napomíná.

Takový svatý zvyk častého k Bohu vzdychání jest při vyvoleném člověku jako strážný domu zbraňující, aby kromě všemohoucího Boha žádný do domu srdce vjíti, a některý cizí host v duši se vlouditi nemohl. Přeblyže těm, kdož se tak s Bohem pojí! Blahoslavený národ hledajících tváři tvé, ó Bože Jákobů! (Žal. 24, 6).

Znamení pak takového s Bohem se obírajícího srdce tato jsou:

1. Nemnoho takový mluví, než mlčelivosti raději ostříhá; jakož proto, že srdce jeho nepotřebným řečem a věcem se vyhýbá, tak i proto, že vnitř s Bohem zaměstknané bývá.
2. Nemnoho se takový po věcech jiných ohlédá, aby se měl v spatřování krásných zahrad, křtaltování šatů, čerstvých koní neb ptáků a tomu podobných věcí, aneb také v

poslouchání a sbírání povín kochati a tím čas trávit, není toho při něm. Zdá se on sobě sám v sobě nejpěknější věci mít, Boha a pokoj jeho.

3. Nemnoho také svatá duše zevnitřního tovaryšstva hledá, proto že rozprávky a zábyvky za maření času (jakož v pravdě jsou) drží a má milé tovaryšstvo vnitř v sobě. Protož raději jest sama, aby pokoj bez hluku mít mohla. Aniž jí samotnost tesklivá jest, jako lidem svěským, kteříž libého Božího pokoje vnitř v sobě nemajíce, vně kromě sebe oblektací a z melancholie vyražení hledati musejí. Aniž se v samotnosti své čeho bojí, proto že ví, že není sama, než Bůh a anjelé jeho při ní jsou, jimž se nejbezpečněji svěruje. Nebo jakož starší, odrostlejší v domě dítky na mladší své bratříčky pozor mají, a když toho potřebí, na rukou je přenášejí; tak nás hledí a na rukou nosí anjelé svatí, jakožto starší naši bratří, abychom nikdá opuštění nebyli (Žal. 91, 11). Tomu se tedy tovaryšstvu pobožná duše nejvíc těší, jiného netak dbá.
4. Ač rád sic pobožný člověk i mezi lidmi bývá a s nimi rozmlouvá, ale když jsou pobožní a řeči se o věcech dobrých, kteréž by k společnému vzdělání sloužily, drží; tu býti, poslouchati, nětco přidati, učiti se a jiné poučovati, to mu veliká rozkoš jest.
5. Ovšem pak rád v shromážděních svatých bývá, proto že tu jest svým Hospodin slunce a pavéza, tu že milosti i slávy udílí (Žal. 84, 5, 6). Tak David toho jediného sobě na Bohu žádal, aby přebývati mohl v domu Hospodinovu po všecky dni života svého a spatřovati okrasu jeho a zpytovati v chrámě jeho (Žal. 27, 4).
6. Rád takový i kromě shromáždění s Božím slovem se obírá a svatá Písma čte, nemaje s Davidem žádného většího potěšení, jako aby v zákoně Hospodinově dnem i nocí přemýšloval (Žal. 1, 2), proto že nad zlatto i nad med sladší věci tam nalézá (Žal. 19, 11).
7. Naposledy rád člověk s Bohem spojený žalmy svaté a duchovní písničky zpívá, srdcem i hlasem plésaje a Boha vždycky oslavuje (Efez. 5, 19). Rád i sám, umí-li, na čest Pánu Bohu písně skládá a tudy horlivost svou v sobě rozněcuje, říká s Davidem: Zpívati budu Hospodinu, dokudž jsem živ; žalmy Bohu svému zpívati budu, dokudž mne stává; libé bude o něm přemýšlování mé vždycky, rozveselím se v Hospodinu etc. (Žal. 104, 33. 34).

Zavírka

A toť jest ta blahoslavená člověka křesťanského dokonalost v životě tomto: vroucí jmenovitě Boha milování, ponížené se jemu ve všem oddávání a rozkošné s ním se v srdci obírání. Šťastná duše, kteráž toho dojde, nebo se jí tu nebe začíná. Kde zajisté jest Bůh, kde vnitřní pokoj, kde radost ducha, tu jest život věčný. Pohleďtež tedy, jakou lásku dal nám Otec, abychom synové Boží slouli; protož svět nás nezná. Nejmilejší! nyní synové Boží jsme, ale ještě se neukázalo, co budeme; víme pak, že když se ukáže, podobni jemu budeme; neboť viděti jej budeme, tak jakž jest. A každý, kdož má takovou naději v něm, očišťuje se, jako i on čistý jest (1. Jan 3, 1-3). Jemu, Králi věků nesmrtedlnému, neviditedlnému, samému moudrému Bohu budiž čest i sláva na věky věků. Amen.

Modlitba pobožného, v kříži postaveného člověka, z žalmů Davida svatého vybraná

Z vnitřnosti srdce miluji tě, Hospodine, sílo má, skálo má, hrade můj, rohu spasení mého, mé útočiště (Žal. 18, 2. 3). Ó jak šťastný jest ten člověk, jehožs ty vyvolil, aby přebýval v domě tvém a spatřoval okrasu svattosti tvé! (Žalm. 27, 4). Jak šťastný jest, v jehož jsi vnitřnostech zložil pravdu svou a jemužs zjevil tajnou moudrost svou (Žal. 51, 8). Blahoslavený člověk, kterýž se bojí tebe a chodí po cestách tvých, nebo dobrotivost tvá převeliká jest, kteroužs odložil bojícím se sebe (Žal. 128, 1. 4). Oslavovati tě budu (Pane) celým srdcem svým, dokudž jsem živ, a v tobě plésati, dokudž mne stává (Žal. 138, 1. i 104, 33). Nebo veliké jest až k nebi milosrdenství tvé, a až k nejvyšším oblakům pravda tvá (Žal. 57, 11). Skutkové tvoji slavní jsou, a myšlení tvá o nás divná. Blahoslavený, kohožs vybral, aby se sytil dobrými věcmi domu tvého (Žal. 65, 5). I mněť padli provazcové na místech veselých, dědictví rozkošné dostalo se mi; ty, Hospodine, jsi částka má i los můj a kalich můj, v tobě se veselí srdce mé a pléše sláva má (Žal. 16, 6. 5). Protož žalmy tobě zpívati bude jazyk můj a nebudeť mlčeti, Hospodine Bože můj, na věky tě oslavovati bude (Žal. 30, 13). Srdce mé i tělo mé pléše k tobě, Bohu živému (Žal. 84, 3). Jak jelen řve po tekutých vodách, tak duše má řve k tobě, ó Bože; žizní duše má Boha, Boha živého; ach, skoro-liž se pak ukáži před obličejem tvým! (Žal. 42, 2. 3). Bože života mého, nezapomínej se na mne; všaks pak ty mne vyvedl z života a vyvolil hned při prsích matky mé; na tebe sem uvržen hned od narození svého, nevzdalujž se ode mne (Žal. 22, 10. 11). Nebo tvé milosrdenství jest mi lepší nežli život; oči mé k tobě samému patří, patř i ty na mne a smiluj se nade mnou (Žal. 63, 5). Ostříhej mne, ať

nejsem zahanben, proto že jsem v tebe doufal (Žal. 25, 20). Jáť znám přestoupení svá, a hřichové moji jsou přede mnou vždycky (Žal. 51, 5). Budeš-li nepravosti chtít šetřit, Pane, kdo ostojí? ale u tebeť jest hojnost milosrdenství, aby k tobě uctivost zachována byla (Žal. 130, 3. 4). Jak jsou vysoká nebesa nad zemí, tak jest převyšené milosrdenství tvé nad těmi, kteříž se tebe bojí (Žal. 103, 11); Hospodine, jáť v nebi ani v zemi nemám, v kom bych libost zkládal, kromě tebe (Žal. 73, 25); vyzpytuj mne, Bože silný, a poznej srdce mé, skus mne, přepal ledví a popatř, chodím-li já cestou odpornou tobě (Žal. 139, 23. 24). Bože můj, Bože můj, jáť tebe celým srdcem svým hledám, nedopouštějž mi blouditi (Žalm 119, 10). Hledám tváři tvé, Hospodine, světlo mé, spasení mé, sílo života mého, neskrývej se ode mne, aniž zamítej mne z počtu sluh svých. Hospodine, neopouštěj mne, Hospodine, nezhošťuj se mne; bezbožní na mne útok činí, a kteříž tebe nemají před očima, pasou po mně, ale já se na tebe spouštím, nevydávej mne libosti protivníků mých (Žal. 27, 1. 2). Já věřím, že ještě užívati budu dobroty Hospodinovy v zemi živých, pročež se občerstvuje srdce mé ve mně (Žal. 16, 8. 9). Pamatuj na mne, Hospodine, pro milost, kterouž máš k lidu svému; zachovej mne, abych se ještě chlubil s dědictvím tvým (Žal. 106, 4. 5). Bože! ty znáš nemoudrost mou; v čem jsou výstupkové moji, není skryto před tebou; a však nechť příčinou mou zahanbeni nebývají ti, kteříž na tě očekávají, Pane, neboť pro tebe pohanění snáším (Žal. 69, 6-8). Já ve množství milosrdenství tvého doufám, Hospodine, proved' mne v spravedlnosti své pro ty, jenž mne střehou (Žal. 5, 8. 9); přistři mne jako štítem přívětivosti svou; ostříhej mne jako zřítelnice oka svého, v stínu křídel tvých skrej mne (Žal. 17, 8). Stíhají mne nepřátelé, ale já se u tebe skrývám (Žal. 143, 3). Bože! buď štítem mým, Bože! rozprostři milosrdenství své na ty, kteříž se tebe bojí, a spravedlnost svou na upřímé srdcem (Žal. 7, 11); i bude se veseliti srdce mé v tobě, u prostřed shromáždění chváliti tě a jméno tvé bratřím svým vypravovati budu (Žal. 22, 23). Hospodine, ujals mne za mou pravici, nauč mne činiti vůle tvé, nebo ty jsi Bůh můj; duch tvůj dobrý vediž mne jako po rovné zemi (Žal. 73, 23. i 143, 10). Nedopouštěj srdci mému uchýliti se ke zlé věci, abych nebyl přelouzen libostmi jejich (Žal. 141, 4.); tu milost učiň s služebníkem svým, abych, dokudž jsem živ, ostříhal slova tvého (Žal. 119, 17). Pro jméno své, Hospodine, obživ mne, pro spravedlnost svou vyved' z úzkosti duši mou (Žal. 143, 11); potvrď služebníku svému slova svého a nezamítej mne; tvůjť jsem já, Hospodine, maličký a opovržený jsem, ale milosrdenství tvé při mně jest veliké (Žal. 119, 20 38. 94); nebo mi známou učinil cestu života, spatřovati budu v spravedlnosti tvář tvou a nasycen budu obrazem tvým, když procítím; před obličejem tvým jest hojnost veselí, a po pravici tvé dokonalé utěšení až na věky (Žal. 16, 11). Hospodine, podlé rady své ved' mne, a potom v slávu přijmeš

mne (Žal. 73, 24.), a já zachován jsa a postaven před obličejem tvým, na věky zpívati budu
řka: Požehnaný Hospodin Bůh Izraelský, od věků až na věky. Amen i Amen (Žal. 41, 13. 14).